

AZ EMBERÉLET' KORSZAKAI.

(Folytatás.)

5. Az érettség' kora.

A' testi 's lelki érettség az ifjunál 24- 25ik évében kezdődik, a' hajadonnál már a' 19—20ikban; a' férfinál 50—60ik éveig, az asszonynál 40—50ikig tart. Ez időszak tartósság által bélyegzetetik. Az élet inkább hasonló marad magához 's mintegy megállni látszik, észrevétlenül haladván előre, a' nélkül hogy szembeszökő változást szenvedne vagy valamely új karaktert öltne magára. Az egész csontokat teljes szélességébe megy által, a' mell domborul, 's a' lélekzés hosszabb és teljesebb lesz. Lassankint elveszti a' bőr színe' tisztaságát, valamint kevesbbé finom, síma és rugékony is lesz, a' szem nem olly fényes és domboru, ugy hogy a' gyakorlott néző meglehetősen biztossággal megisméri e' kort. Az agytömeg, melly az új szülőtnél $\frac{1}{8}$ részét tevő az egész testnek, most csak negyvened részét teszi. A' csontok erősbek és vastagabbak lesznek; az ércekékes élesben felfogják a' viszonyokat 's helyesb ítéletekre vezérlenek; a' járás szilárdabb, nyugodtabb lesz 's az izmok' ereje a' legnagyobb megfeszítésre képes. A' legfőbb kifejelettségnek e' kora a' legtöbb gonosztettek' szülője is, mellyek (G u e r r y szerint) a' 25ik évtől a' 30ikig követtetnek el. A' 36 év körül az idegek' rugékonyasága legnagyobb. A' vér teljes erejében forog 's velőt és csontokat tömegesít; a' férfi 40 éves korában legsúlyosabb 's legnagyobb erejében van egész a' 45dikig.

Az érettség előtt az ifjunak, még inkább pedig a' hajadonnak, tulajdonkép még nincsenek erényei sem gonosztettei, hanem csupa hajlandóságai és szenvedélyei; még nem bírnak egyéni elsőségekkel vagy hibákkal, mellyek csak az érettség' korával lépnek életműködésének előszínére. A' gondolkozásmód meghatározott szint, bizonyos modort ölt magára; meggyőződések, nézetek és elvek állanak be; a' vérmérséklet és természeti hajlandóság lassankint karakterré változnak; szokások és sajátságok vétetnek föl, erények és gonosz hajlandóságok mutatkoznak. Megfogható, hogy ez egyéni alakulás egyik személynél meghatározottabb vagy sajátibb szint visel, mint a' másíknál; némelly személy nem is nyer saját egyéni karaktert, hanem meghatározatlan általánosságban marad, történék bár ez légyságbol, ürességből vagy léleklankadtságbol. Felöltő és nevezetes, mennyit tesz a' házassági, a' családai vagy anyai, állapot ahhoz, hogy az egyéni karakterképzést siettesse és kifejtse. Agglegények és öregszüzek, hasonló koru házások ellenében, még mindig valami ifjú sajátsággal bírnak. A' hajadon, midőn a' családanyai állapotba lép, egy évben nagyobb érettségre jut, mint egy évtized alatt, ugy hogy e' korba esik lelki életének legtetemesb kifejlése 's átváltozása. Olly sajátságok tűnnek elő, részint erények részint hibák, mellyeket férje az általános hajadoni állapotban nem is sejtett. Egyik egy szerény, igénytelen félénkség megett gazdag, önfeláldozó, szeretetteljes kedélyt, lelket, elmét és értelmet talál; másík a' legszeretetre méltóbb anygalarez megett egy házi ördögöt. Ez okbul lehet hajadonokkal csak általános és meghatározatlan, nőkkal ellenben határozottabb 's így mulatságosabb társalkodást nyerni. Hasonló változás a' házaseslet által

nem olyan nagy mértékben történik a férfinnál; de mégis elég egy pár év arra, hogy a meg-
nősödött férfi komolyabb tekintetet nyerjen, az agglegényhez hasonlítva.

Az érettség e kora ismét három, mindazáltal kevesebb elvált időszakokra osztható: az értelmiség korára, midőn az értelmi erők tökéletes kifejlődésére jutnak, férfinnál a 25ik évtől a 36ikig, asszonyánál a 20iktól a 30ikig; a karakter korára, midőn a karakter egészen kifejlik, férfinnál a 36ik évtől a 45ikig, asszonyánál 30iktól a 40ikig; s végre az ész és bölcsesség korára, midőn a szenvedélyek meghűltek s az értelmi erők és a karakter szerzett javai tisztán használtatnak.

Csak az értelmiség korában vág be a férfi saját és önálló itélettel az életbe s tudományokba. Eleinte még összevissza zajganak idegen és saját nézetek; az igazság eleinte még előítéletek, iskolai vélemények, félreértések közé van burkolva, s így az eddig csak idegen autoritásokra elfogadott igazság most az öngondolkozás munkája által lesz sajátjává. Nem egyenlő lépésekkel halad elő a lelki erők képzése a karakterével. A szenvedélyek még igen forrók és hevesek az ifjuban, sem hogy szilárd, maradandó alakulásra jussanak. Csak 40ik évében van tisztában és elhatározottan egész jövőendő életére a férfi; most már jó vagy rossz, bölcs vagy botor, igaz vagy hamis, önálló vagy inga-
tag, becsületes vagy ravasz, igazságos vagy igazságtalan. A 36ik évben a férfi, s a nő a 30ikban, mindig sajátibb lesz s egyre erősen csüggy a fölvetett szokásokon. — Nevezetesen a házastársak különböző viszonya egymáshoz a 30- s illetőleg a 36ik év előtt és után. Ez időszak előtt gyakran szeretik egymást közvetlen nyájasságból; ez időszak után, hű szokásból, főképp pedig a gyermekek miatt és a gyermekek által. A gyermektelen házastársak kivételt szenvednek s gyakran egész életükön keresztül tartó közvetlen szerelemmel viselgetnek egymáshoz.

Ha a szenvedélyek kihűltek s a karakter egészen kifejlett, mi a nőknél a 40ik, férfiaknál a 40—50ik évbe esik, akkor áll elő az ész vagy bölcsesség kora. Csak most van a lélek kifejlése bevégezve s minden tulajdonai és vonásai világos s tiszta meghatározottsághoz jutva, s ekkor — mielőtt a lelki erők ismét gyöngülni kezdenek — a nyugalom és megállapodásnak kora van, melyben az ember lelki munkássága gyümölcseit szabadon és tisztán éldeli s használja. E kor mindazáltal csak lelkileg a legérettebb és legkifejlettebb. A testi erők az érzéki hajlomok egészen más életkorban állnak virágzásban; még az érzés s kedély is már hűlve s gyakran kiégve van a 40ik év körül.

(Vége következik.)

FÖLDMIVELÉS SPANYOLHONBAN.

(Kutató: Revue britannique.)

Alig van ország, mely vidéke s természeténye tekintetében olyan változatos képet mutatna, mint Spanyolhon. Némely vidékein a legbujább tenyészet s legkövérebb föld van, mely ugyszólván minden munka nélkül termi meg a gazdasági cikkek minden nemét; máshol pedig részint hegyi kopársága, részint az éghajlat iszonyu hősege miatt, legmostoháiban jutalmazza a földmivesnek megölly erőlködve űzött szorgalmát is. Alig van gyönyörűbb tájk, mint az, mely Villa viciosa, Bilbao és Gígon közt terjed el. Itt az ember örök-zöld kertben utazik, hol a borostyán magasra nyulva büszkélkedik, s a vad és szelid gesztenyefák, a cser és tölgy, narancs- és citromfa, minden gyümölcsfaj-nemekkel, tarkázottan lepi a hegyet s völgyet, a mennyire csak szem láthat. Ellenben a keleti vidék szomorú sivatagképen gyászol, a nap tüztől egészen elpörkölve. Illyen

Sevilla környéke, hol a városmelletti kerteken kívül mindenütt pusztaság, élettelenesség tanyáz. Illyen a Guadalquivir job parti tartomány, melly egyébiránt inkább harez-emész-tette lakosinak pusztultát sinyli, mint a napsugarak égető hevét.

Malaga síkjain, fél-afrikai éghajlat alatt, különösen termesztik a földmivelők a' dohányt, melly igen jól diszlik, és sokak által a' legjobb havanainál is főlebb becsültetik. Manca térein 's Alicante vidékén, átok látszik ülni, 's mégis tíz-tizenkétszer megkaszálni a' réteket, ha azok mesterségesen megöntöztetnek. Még Sierra-Grador sziklás völgyeit is szőlők borítják. Eper-, citrom- és narancsfa, mindenütt terem, a' hol csak mesterséges öntözés alkalmazható. — Granada mellett a' földmivesek rizst is termesztnek, melly arroz serrano nevet kapott, mert, mint a' gabona, egészen szároz mezőn vetetik. Voltak, kik a' kávé is akarák honosítani; de ez nem sikerült. A' pamuttermesztés ellenben jutalmazólag űzetik, kivált ha kora őszi szelek nem dulonganak. Motril síkjain rendes ágai közé tartozik a' gazdálkodásnak a' czukor-nád-termesztés, mellynek földmüvelésére ott több czukor- és rum-gyár is alapult, angol erőművekkel, mellyek annyira czélszerűek, hogy a' spanyol rum bizvást mérközhetik a' keletindiaival. — Nem megvetendő ágát teszi a' földmivelők jövedelmének Malaga tartományban a' cochenilla-tenyésztés is, 's az itteni férgesekék nem sokkal alábbvalók az amerikaiaknál. — Valencia tanuságul szolgálhat, milly sokat véghez vihet a' csüggedetlen szorgalom 's műpar. E' tartomány természetileg nem igen termékeny; éghajlata szintolly forró, mint Granadaé 's mégis egyike a' legvirágzóbb legtermékenyebb tájaknak, mit lakosai folytonos öntözés által eszközölnek. Gazdagon van itt rizs, czukornád, cochenilla, selyembogár, gabona, olajfa 'stb., ugyszólván mind azon különféle termék, mit csak a' föld két fél-gömbé nyujthat.

'S-mi lehetne még ez országbul, mellyet a' természet illy kedvezőleg áldott meg, ha lakosinak béke malasztjában részesülve lehetne tölteni napjaikat!! Ha minden erejüket 's tehetségüket honuk kimeríthetlen kincseinek használására fordíthatnák! De hol a' kéz, melly elég hatalmas, hol a' fő, melly elég bölcs volna a' fölingerült szenvedélyek dulongásainak határt vetni, a' meg hasonlott feleket kibékíteni, megengesztelni, minden erőt 's szorgalmat egyesíteni 's közcélra vezetni? Valljon meddig fogja még e' szerencsétlen ország, vérét 's hatalmát, a' pártosság gonosz szellemének tömjénezve — tékozolni!?

SEMSEY.

K E R T É S Z E T.

Ősz-elő. (september.)

I. Konyhakerti munkák. A' melly munka a' mult hónapban el nem végeztetett, az e' hónap elején megtörténhetik. Már előbb is meg volt némely konyhakerti növényfaj magva érve, de főkép e' hónap elejére esik sok növénymag érése; illyen a' fehér-répa, bab, spárga, veresrépa, vereshagyma, uborka, czikoria, zeller, petrezselyem, basilikom, porré, murok, 'stb. ezeknek magvát tehát most kell szedni. Az uborkára nézve jó, ha miután indájáról leszakasztaték még két három hétig napfényes helyen hagyatik, 's csak aztán kell a' magvát kiszedni; akkor három négy nap frís vízben kell állania, melly után megszáritva tétetik el, jövő tavaszra elvetendő.

E' hónap utolsó felén ültethetni még télre, különféle káposztafajokat, salátát, foghagymát, téli vöröshagymát 'stb.; vethetni téli endiviát, kerti parajt, metélő hagymát, petreselymet, 'stb. A' gyökös növények, mint sárgarépa, pastinák, burgonya 'stb. még most ki nem szedetnek, vagy legfőlebb csak annyi, mennyi naponkint konyhai szükségre

megkivántatik, de a' tölre elteendőök minél tovább a' földben maradjanak, mert sokkal jobbüzök lesznek; ezeket csak akkor kell a' földből kiásni, midőn már az idő fagyra kezd fordulni.

Azon ágyakat, melyekről a' vetemény letakarították, trágyázni kell, 's tölre föl-
ásni, hogy az eső vagy hóé könnyebben behathatván, az aláásott ganaj jobban elrothadhasson.

II. Gyümölcskereti munkák. A' beteges fákat föl kell keresni, a' fenés és más ártalmas helyek kimetszetnek, melyek helyeit arra készült farral, vagy ha csak marhaganéjjal is, be kell kenni, hogy a' nedv és lég behatása ellen óvalegyenek, nehogy újra fenésedjenek. A' fák oldalain nőt mohat kefével le kell tisztogatni, mert a' moh magába szija a' fáknak ártalmas nedvet és könnyen rothadni kezdenek. A' hernyók hálót vagy fészkeit ki kell fürkészeni 's leszedni; 's ha talán már némely hernyók kibujtak — mert néha még ilyenkor is kibujnak — valamely hüvösebb reggel, midőn a' kis apró férgek mind egy helyre összegubujnak, valamely ruha- vagy rongydarabbal letörölve agyon nyomatnak.

Az érett gyümölcsöt 's szőlőt ilyenkor a' madarak szokták meglátogatni 's pusztítani, azok elijesztésére nem céliránytalan valamely tollseprőt oda alkalmazni olly formán, hogy a' szél lengesse és csóválja. Meg kell tekinteni a' szemzett vagy oltott ágakat, 's a' kötéseken tágitani kell, vagy talán le is vehetni, hogy annak helye még mielőtt a' tél bekövetkezik, megkeményedhessék. A' meg nem fogamzott oltott ágakat és szemeket le kell törni, 's helyeiket farral szükséges bekenni. A' cserjéket p. o. biszkét, ribiszkét, málnát, 'stb. e' hónapban igen kedvező lemetelni vagy kiásni és szétosztva elültetni, szaporítani.

A' hová akár gyöngébb akár erősebb fákat akarunk ültetni, azok helyeit most kell kiásni, még pedig olly öblösen hogy a' legsekélyebb fának is legyen legalább egy réf szélességű gödre, hadd járja a' lég míg az ültetés ideje eljő. Ha a' gyümölcsös kert vagy csupán agyagos vagy egészen homokos, és még is többféle gyümölcsfát szándékozunk bele ültetni, legalább a' gödörbe igyekezzünk a' fa természetéhez megkivántató földet adni, a' szilvafa hideg agyagos földet kíván, a' körte, alma, sárgabarack-, meggy-fa homokosban is jól tenyészik. El nem rothadt trágya ártalmas a' fák gyökeinek.

Magot gyűjthetni, 's e' hónap végén el is vethetni; a' szilvamagot tanácsos a' gyümölcsészlel együtt elvetni. A' tölre elteendő gyümölcsöt minél tovább kell fáján hagyni, míg csak szinte magától lebul. A' faiskola helyét most kell elkészíteni, apró trágyával behinteni, fölászni, hogy mire az ültetés vagy famagvetés történik, a' ganaj elenyesszék 'stb.

III. Virágkereti munkák. Az ágyak, melyekbe narcisz-, jácint-, tulipán-, anemone- 'stb. hagymákat akarunk ültetni, most elkészítetnek, melyekre magosabban fekvő száraz föld választassék, de a' melynek körének kell lennie, hogy buján növe szép teljesen virágozzanak. — Az érett mag leszedését folytatni kell. A' teljesnek mutakozó violákat cserepekbe kell ültetni 's némely teljetleneket is mellé alkalmazni, hogy magot szerezhessünk, mert tudni való, hogy a' teljes viola nem hord magot. — A' jácint 's tulipán hagymákat cserepekbe is ültethetni 's mérséklett melegségű szobában tarthatni, hogy jókor télen virágozzanak; éppen így bánnak a' sárga- vagy teli violákkal, melyeknek azonban jókora nagyságu cserepek adatnak, hogy a' gyöök kiterjedése ne akadályoztassék.

A' szegfűbujtásokat, ha már gyököket vertek, most lemeteszhetni, 's a' magrol kelt szegfűplántákkal együtt arra rendelt ágyba kiültethetni, hogy még tölre új helyén jól meggyökerezhessék, különben könnyen kifagy. — E' hónapban az öntözés nem éppen szükséges, csak ujonan elültetett virágokra nézve. — A' többéü (perennis) vagy telelő virágok bokrai kiásatnak, 's szétosztva máshová ültethetnek, de azonnal, hogy verőfényen ne maradjanak, különben nagyon megsínlik az átültetést, de főkép az elszagatás által történt gyökök megsértését, 'stb.

S.